

CSALÁDJOG I.

1. OLVASÓLECKE

időigénye: 45 perc

Dr. Hegedűs Andrea PhD, LL.M,
egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Civilisztikai Tudományok
Intézete

I. RÉSZ – ÁLTALÁNOS RÉSZ

I. A CSALÁDJOG FOGALMA ÉS HELYE A JOGRENDSZERBEN, KODIFIKÁCIÓ

I. A CSALÁDJOG FOGALMA

- A magyar jogrendszer azon szabályainak összessége, amely szabályozza a
- házasság, a család és a családi jellegű jogviszonyokból fakadó
- személyi és vagyoni viszonyokat,
- az állami ellenőrizhetőség keretein belül, tiszteletben tartva az ember személyiségi jogait,
- a mellérendeltség és az egyenjogúság szabályozási módszerével,
- a családok belső kapcsolatainak jogi eszközökkel való rendezése, a család jogi rendjének biztosítása érdekében.

II. A CSALÁDJOG JOGRENDszerBELI HELYE

A családjogot (és egyúttal a polgári jogot is) hagyományosan a **magánjog részének** tekintjük, mely évszázadokon át szokásjogi alapokon nyugodott.

Kezdetben nem mutatkozott számottevő különbség az általános polgári jogi vagyoni viszonyok, és a házastársak vagyoni jogi kapcsolatait illetően.

Azonban más vonatkozásban, a két terület eltérései egyre szembetűnőbbé váltak, így pl. a nem vagyoni, személyi jogok és kötelezettségek vonatkozásában, a szülők és gyermekek közötti viszonyok jogi szabályozásánál, és a veszélyeztetett gyermekek védelmére vonatkozó szabályozásnál.

Az első két írott jogforrás a polgári korból az 1877. évi XX. tc. a gyámsági és a gondnoksági ügyek rendezéséről, valamint az 1894. évi XXXI. tc. a házassági jogról elnevezéssel jelent meg. A második világháborút követően részben rendeleti, részben törvényalkotási úton fejlődött, de **önálló jogággá** válása a családjog első önálló kodifikációjának, vagyis a házasságról, a családról és a gyámságról szóló **1952. évi IV. törvénynek** (továbbiakban: Családjogi Törvény vagy Csjt.) a megjelenésével valósult meg.

Ezt az elkülönülést a később megjelent Polgári Törvénykönyv (1959. évi IV. törvény; továbbiakban: Ptk.) sem kérdőjelezte meg.

*Az 1959-es Polgári Törvénykönyv hatálya alatt (azaz 1960. május 1 - 2014. március 14. között), a polgári jogot a családi jog **háttér joganyagaként** kellett kezelni, az értelmezési alapelvből fakadóan, ebből következően az 1959-es Ptk. számos rendelkezése volt alkalmazandó a családi jog által szabályozott élethelyzetek részletszabályait kiegészítve.*

- *A Ptk. „Bevezető rendelkezések” része több, a családi jogra is alkalmazandó alapelvet említ.*
- *A „Személyek” részen belül találjuk meg az ember jogképességére, cselekvőképességére vonatkozó szabályokat stb..*
- *A „Tulajdonjog” rész rendezi többek között a tulajdonos jogait és kötelezettségeit, a tulajdonjog korlátait.*
- *A „Kötelmi jog” részben található a kötetmekre és a szerződésekre vonatkozó általános és különös szabályok, és a felelősségi szabályok.*
- *Az "Öröklési jog" törvényes öröklés rendjét meghatározó rendelkezései elsősorban a családtagokat, házastársak érintik.*
- *A „Záró rendelkezések” számos fogalmi meghatározása is kizárólag a Ptk-ban került szabályozásra, amelyek legalább annyira családi jogi alapfogalmak is egyben (pl. közeli hozzátartozók és hozzátartozók vagy az élettársi kapcsolat fogalma).*

III. A KODIFIKÁCIÓ

Igen jelentős változásként értékelhető a napjainkban lezárult polgári jogi (és ezen belül családjogot is érintő) **kodifikáció**, melynek már kezdeti időszakában felmerültek azon törekvések, miszerint – követve a nyugat-európai gyakorlatot – a családi jog, a polgári jog egy jól elhatárolt részét alkossa majd.

Megjegyzendő, hogy a kodifikációs folyamat kezdetén még a szakemberek számára sem volt teljesen egyértelmű, hogy szükség van-e a családi jog polgári törvénykönyvbe iktatására, amit mi sem jelez jobban, mint a tudomány képviselőinek igen eltérő véleménye.

(ld. Tk. 14-15.o. lábjegyzet.)

Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója,¹ már határozottan állást foglalt a családjog Polgári Törvénykönyvbe való integrálása mellett.

A kodifikációs folyamat végére kikristályosodni látszó elképzelések szerint a Családjog alkotja a **Negyedik Könyvet**,² természetesen nagy hangsúlyt fektetve a családjogi viszonyok sajátosságainak figyelembevételére, elsősorban a polgári jogi viszonyoktól eltérő módon jellemző alapelvek felállításával.

A közel 15 évig tartó kodifikáció eredményeként végül megszületett, és 2013. február 26-án kihirdetésre került az **új Polgári Törvénykönyv**,³ mely **Negyedik Könyvként** foglalja magában a családjog anyagát, Családjog Könyv elnevezés alatt. A változás rendszertani következménye, hogy ezáltal a családjog **önálló jogági jellege megszűnt**.

---

¹ A kormány 1003/2003.(I.25.) sz. határozatával elfogadott szöveg, amely megjelent a Magyar Közlöny 2003. évi 8. számában.

² Az 1129/2010. (VI. 10.) Korm. sz. határozat rendelkezik erről.

³ 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.), valamint megjelent a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről 2013. évi CLXXVII. törvény (továbbiakban: Ptké.) is.

II. A CSALÁDJOG SZABÁLYOZÁSI KÖRE

I. TÁRGYI KÖR

Hagyományosan a családjog három területet (a házasságot, a családot/rokonságot és a gyámságot) ölel fel, amit kiegészít az egyre nagyobb társadalmi jelentőséggel bíró, bár egyértelműen nem családjogi jogintézménynek minősülő élettársi kapcsolat. Kitekintünk továbbá a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményére is.

1. ÁLTALÁNOS RÉSZ

- Fogalmak,
- Jogrendszerbeli elhelyezkedés,
- Szabályozási kör,
- Jogforrások,
- Alapelvek,
- A családjogi jogviszony jellegzetességei

2. A HÁZASSÁG

- A házasságkötés
- A házasság érvénytelensége
- A házasság megszűnése
- A házastársak személyi viszonyai
- A házastársi tartás
- A házassági vagyoni jog (lakáshasználat)

3. AZ ÉLETTÁRSI KAPCSOLAT CSALÁDJOGI HATÁSAI

- De facto élettársi kapcsolat
  - Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartását érintő szabályok
- (A teljesség kedvéért kitekintünk az élettársakat érintő nem családjogi joghatásokra és a bejegyzett élettársi kapcsolat jogintézményére is.)

4. A ROKONSÁG

- A rokoni kapcsolat
- A leszármazáson alapuló rokoni kapcsolat
- Az örökbefogadás
- A szülői felügyelet
- A rokонтartás

5. A GYÁMSÁG

- A gyámrendelés
- A gyámság gyakorlása
- A gyámságnak és a gyám tisztségének a megszűnése

II. SZEMÉLYI KÖR

1. CSALÁD

- **Szűkebb értelemben vett családba** (nukleáris család) tartoznak:
- szülők (vérszerinti, örökbefogadó, mostoha és nevelő)
  - gyermekek (vérszerinti, örökbefogadott, mostoha és nevelt)

Mostohaszülő
fogalma alatt a
vérszerinti szülő
új házastársát
értjük.

Nevelőszülő fogalma
alatt elsősorban a
vérszerinti szülő új
élettársát értjük.

- **Tágabb családi kapcsolatba** tartozók általában:
- a szűkebb családba tartozókon kívül ide tartoznak még,
  - a szülők mindkét szülője (nagyszülők), továbbá a
  - szülők testvérei (gyermek nagybátyjai, nagynénjei),
  - szülők testvéreinek házastársa,
  - szülők testvéreinek gyermekei (unokatestvérek),
  - (esetleg további, távolabbi rokonok).

2. ROKONSÁG

Több személy között a vérszerinti leszármazás biológiai tényén (apasági vélelmen), kivételesen pedig közhatósági aktuson (örökbefogadáson) alapuló jogi kapcsolat.

- **Egyenesági a rokonság** azok között, akik közül az egyik a másiktól származik.⁴ A származás lehet közvetlen, vagy közvetett.
- Felmenő ágon: szülő, nagyszülő, dédszülő, ükszülő, szépszülő
  - Lemenő ágon: gyermek, unoka, dédunoka, ükunoka, szépunoka (Kiegészítve az-
zal, hogy a rokonok megnevezése koroktól és vidékektől függően változó.)

Rokonsági fokok a leszármazás számaival azonosak.

Pl. szülő	–	I. fokú felmenő,
nagyszülő	–	II. fokú felmenő,
gyermek	–	I. fokú leszármazó,
unoka	–	II. fokú leszármazó,

⁴ 4:96.§ (1) bekezdés.

- **Oldalági rokonok** azok a nem egyenesági rokonok, akiknek legalább egy közös felmenő rokonuk van.⁵

Az oldalági rokonság "feltérképezéséhez" az egyenesági közös felmenőket (közös ős) kell megkeresni, ugyanis ők közvetítik az oldalági rokonságot.

Az oldalági rokonság fokát mindig a közös felmenőtől számított hosszabb ág szerint határozzuk meg.

(A könnyebb megértés érdekében ld. a mellékelt táblázatot.)

Pl.:

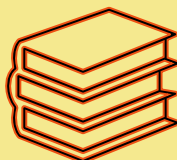
- testvér – I. fokú oldalági rokon,
- testvér gyermeke (unokaöccs, unokahúg) – II. fokú old. rokon,
- szülő testvére (nagybácsi, nagynéni) – II. fokú old. rokon,
- első unokatestvér – II. fokú oldalági rokon,
- nagyszülő testvére (egyres vidékeken édesnéni, édesbácsi) – III. fokú oldalági rokon,
- második unokatestvér – III. fokú oldalági rokon.

Ha azt kell megállapítani, hogy két azonos fokú oldalági rokon közül **melyik a közelebbi**, akkor meg kell keresni a közös felmenőt, és mindkét oldalon össze kell adni a leszármazások, más kifejezéssel élve az ízek számát. Az lesz a közelebbi rokon, amelyik tőlem kevesebb íz távolságra van.

A rokonsági fokok meghatározásának a **törvényes öröklés rendje** és a **rokontartás** körében van elsősorban **gyakorlati jelentősége**.

Az egyenes és oldalági rokonság jogi szempontból státuszkérdés.

A rokonsági fokok jobb megértéséhez
tanulmányozza
a tankönyv 67. oldalán lévő ábrát!

---

⁵ 4:96.§ (2) bekezdés.

3. HOZZÁTARTOZÓ: A Ptk. Záró rendelkezések (8:1.§ (1) bekezdés) szerint:

➤ **Közeli hozzátartozók:**

- Házastárs
- Egyeneságbeli rokon
- Családi kapcsolat alapján:
  - Mostoha, nevelő és örökbefogadó szülő
  - Mostoha, nevelt és örökbefogadott gyermek
- Testvér

➤ **Hozzátartozók:**

- **Közeli hozzátartozók +**
- Élettárs
- Egyeneságbeli rokon házastársa
- Házastárs egyeneságbeli rokonsága
- Házastárs testvére
- Testvér házastársa

Megjegyzendő, hogy különböző jogszabályok – sajátos szempontok alapján – másként határozzák meg, hogy kit tekintenek családtagnak, illetve hozzátartozónak, ezért a fogalmakat mindig az adott jogszabály vonatkozásában kell vizsgálni. A fenti fogalom meghatározás a teljes Ptk. vonatkozásában értendő. Ettől eltérő például a Gyermekvédelmi törvény meghatározása,⁶ mely az élettársat közeli hozzátartozónak tekinti, a vagyoni helyzet meghatározásánál.

Érdekességként említendő, hogy a jegyes kikerült a felsorolásból, tekintettel arra, hogy annak teljes szabályozása hiányzik. A jegyesség tehát nem polgári jogi kategória, bár a régi Pp-ben⁷ továbbra is szerepelt, az új Pp. viszont a hozzátartozó fogalmát a Ptk. hozzátartozó fogalmával azonosítja.⁸

A régi Ptk. a bejegyzett élettárs felsorolását is tartalmazta a hozzátartozói körben. Annak ellenére, hogy az újban ők sincsenek benne – úgy véljük – a Bét. utaló szabálya szerint őket is ide kell érteni.

---

⁶ Gyvt. 19.§ (4) bekezdés a) pontja.

⁷ Régi Pp. 13.§ (2) bekezdés.

⁸ Pp. 7.§ (1) bekezdés 7. pontja.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Határozza meg a családjog fogalmát!
2. Mi a Családjogi törvény „hivatalos” elnevezése, és száma?
3. Melyik jogszabály a Ptk. és melyik Könyve a Családjog?
4. Kik tartoznak a szűkebb értelemben vett család fogalmi körébe?
5. Határozza meg a rokonság fogalmát! Mi képezi a rokoni kapcsolatok alapját?
6. Kik az egyenesági rokonok? Soroljon fel néhány példát a fok megjelölésével!
7. Kik az oldalági rokonok? Soroljon fel néhány példát a fok megjelölésével!
8. Kik a közeli hozzátartozók? Hol található meg a fogalmát?
9. Melyik kategóriába sorolható a házastárs a család, a rokonság vagy a (közeli) hozzátartozók közül?
10. Melyik kategóriába sorolható az élettárs a család, a rokonság vagy a (közeli) hozzátartozók közül?

KÖTELEZŐ TANANYAG

HEGEDŰS ANDREA: *POLGÁRI JOG. CSALÁDJOG.* R.I.M.Á.K. KIADÓ, BUDAPEST, 2019. 13-15; 35-41.O.

AJÁNLOTT IRODALOM

PAP Tibor: *Magyar családjog*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1979.

CSIKY Ottó – FILÓ Erika: *Magyar családjog*, Budapest, HVG-Orac, 2003.

Polgári jog, Családjog. Az új Ptk. magyarázata, HVG – Orac Kiadó (Szerkesztő: Kőrös András), Budapest, 2013.

Az Internetes Jogtudományi Enciklopédia (IJOTEN) Családi Jog Rovatának Szócikkei. (Rovatvezető: Hegedűs Andrea) Forrás: <https://ijoten.hu/elkszlt-szickek>

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok magyarázata II. kötet. Negyedik könyv Családjog. (Szerk.: Osztoivits András) Opten Informatikai Kft. Budapest, 2014.

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

